

Berguv

Spridd men sällsynt häckfågel i stora delar av landet, med tyngdpunkt i kusttrakter. Berguven är mycket sällsynt eller saknas i stora delar av norra Norrlands inland. Efter stark minskning på grund av bl.a. förföljelse, eldöd och miljögifter under 1900-talet ökade den (delvis tack vare uppfödning och omfattande utsättningar under 1970-90 talet genom projekt Berguv.) Men under senare år har den åter minskat, särskilt i mellersta och norra Norrland där den har minskat till samma kritiskt låga individnivå som innan utsättningen. Förutom i och i anslutning till bergsbranter i skogsmarker häckar många berguvar nära städerna.

Under projekt Berguvs tid under främst 1970-90 talet föddes väldigt många berguvar upp och flygtränades i voljärer innan de släpptes fria. Flera sedan länge övergivna eller temporärt obesatta berguvlokaler blev återbesatta av utsläppta berguvar. Tyvärr omkom väldigt många berguvar i elddistributionsnätets stolptransformatorer, frånskiljare och andra elanläggningar samt i trafiken. Särskilt i norra Norrland upphörde de flesta återbesatta och nyetablerade lokalerna allt eftersom man upphörde med aveln och större utsläpp.

Foto: PGB P-G Bentz/sturnus.se

Rödlistestatus 2015: Sårbar (VU)

Populationsutveckling:

1980–2012: ökning 135 %

2001–2012: minskning 35 %

Fågeldirektivet: Bilaga 1

Häckningsperiod: 1 februari – 1 september¹

Ekologiska krav

Berguven häckar i rasbranter och klippterräng, ofta på en svårtillgänglig och skyddad klipphylla eller skreva. Branten ska helst vara väst- eller sydvänd så den blir snöfri tidigt. Boet kan ibland ligga på marken i vanlig skogsmarkofta i en mer eller mindre brant sluttning och gärna i skydd mot en större sten, en rotvälta eller övergiven myrstack. I Finland häckar många uvar direkt på plan mark. Många berguvar häckar dessutom i stenbrott, grustag, vid soptippar eller liknande artificiella miljöer. Häckningar förekommer också på byggnader och t.o.m. på jaktorn och under

¹ 1 september bör gälla för åtminstone Norrbotten eftersom ungarna fortfarande är beroende av föräldrarna och kullen oftast finns kvar i anslutning till häckningsplatsen och inte bör splittras i augusti. Från 1 februari är bra då spel/revirrop ofta börjar i februari även här i norr.

SOF-Birdlife förslag till Artvis vägledning

byggnader. Lämpliga lokaler kan användas under många år och ibland tiotals häckningssäsonger i följd.”).

Samtidigt som den förekommer häckande i människoskapade miljöer är berguven känslig för störningar i närheten av boet. Det gäller särskilt under ruvningstiden och när ungarna är små.

Födan utgörs av i reviret av mest förekommande medelstora och stora fåglar (bl.a. mås- och kråkfåglar, skogshöns och andfåglar) samt små och medelstora däggdjur t.ex. brun råtta, vattensork och andra smågnagare samt mink och hare). Igelkottar, katter och bisam är också en del av bytena. I norra Sverige är berguvens häckningsframgång mer beroende av smågnagartillgången än i söder. Uvarna lyckas inte med häckningarna varje år eller ens vid varje försök utan främst under år med sorktoppar. Paret är dock revirtroget även under dåliga gnagarår och utnyttjar samma boplats/branter under lång tid.

Hänsyn vid skogsbruksåtgärder

- Undvik slutavverkning, gallring eller röjning inom 500 m från häckningsplatser under perioden 1 februari – 1 september. Avståndet beror dock på topografin men också andra lokala förhållanden och måste därför bedömas från fall till fall.
- Det krävs förstärkt hänsyn mot boplatser för berguv för att få tillräckligt breda skyddszoner mot häckningsplatser i lägre branter och i planare skogsmark. Hänsyn bör tas även till äldre, dokumenterade häckningsplatser även om de för tillfället inte är i bruk. Lämna en skyddszon med träd och orörd skog mot eller runt häckningsplatsen så att häckningsmiljön behålls oförändrad. Skog i rasbranter lämnas orörd. En väl tilltagen remsa av skogen nedanför bobranten skall lämnas. Avverkas den är det ett alltför stort ingrepp. Exempel finns på att detta har hänt och uvparet övergett branten. Skyddszonen kring markhäckningar (i skogsmark) behöver troligen vara i storleksordningen 100 m om det ska finnas förutsättningar för arten att finnas kvar.
- I vissa fall kan trakthyggesbruk inte tillåtas (markhäckningar i skogsmark). Hyggesfritt skogsbruk kan då eventuellt vara alternativ. Tillräckligt med skyddande skog måste undantas för såväl uvparets som de uppväxande ungarernas trygghet, utveckling och skydd. Föräldrarna behöver kunna sitta skyddat när de övervakar ungarna. Ungarna måste kunna ta sig upp i större träd sedan de lämnat boet där de kan träna upp flygförmågan genom att flyga mellan och landa i träden.
- Anlägg inte skogsbilvägar och vändplaner nedanför eller ovanför klippbranter med häckningsplatser.

Skogsvårdslagen säger

- Lämna kantzoner med träd och buskar mot hänsynskrävande miljöer, som t.ex. berg- och rasbranter (SKSFS 7:17, 7:21).
- Avverkning eller skogsvårdsåtgärder får inte ske på skogliga impediment >0,1 hektar (SVL 13a§).
- Undvik skogsbruksåtgärder som kan skada hänsynskrävande miljöer, som t.ex. klyftor och blockmarker samt berg- och rasbranter, äldre hällmarksskog m.m. (SKSFS 7:17).

SOF-Birdlife förslag till Artvis vägledning

Indikator på skyddsvärd skog

Arten kan ha indikatorvärde för skyddsvärda skogsmiljöer.² Delar av berguvens häckningshabitat i skogsmark och blockrik mark består vanligtvis av gammal skog som ansluter till värdefull våtmark och vattendrag med höga naturvärden. Dessa har ovärderlig betydelse för de ekosystem som är en förutsättning för berguvens reproduktion.

Regional tillämpning

Antalet häckande par är så litet och de regionala skillnaderna så små att de inte motiverar olika hantering i olika regioner.

Tips på ytterligare åtgärder som gynnar arten

- Bomma gärna skogsbilvägar i närheten av häckningsplatser där berguven häckar under perioden 1 februari – 1 september för att undvika onödiga störningar från människor som av olika anledningar kan ha anledning att vistas i närheten av häckningsplatsen..
- Sprid inte kännedom om häckningslokaler men kontakta gärna lokalt eller regionalt erkänd sakkunnig person för samråd.
- Hyggesfritt skogsbruk kan vara en lösning i områden med markhäckande berguvar.

Lästips

Artfakta för berguv, ArtDatabankens webbplats, <http://artfakta.artdatabanken.se/taxon/100020>
<http://lappugglan.se/index.php/mina-favoriter-mainmenu-67/35-berguv-bubo-bubo>

² I norra Sverige, i de bergbranter uvarna häckar finns alltid en större andel äldre och grövre träd och en skogskontinuitet. Ofta observeras gråspett, mindre hackspett, tretåig hackspett, tofsmes, talltita med flera på samma lokal som berguv. Det kan hända att det är i dessa branter som skogsbruket inte varit och avverkat skog i någon större omfattning. Miljön fungerar idag som refugier för många arter i ett annars rätt kalavverkat skogslandskap som nu består av hyggen och uppväxande ungskogar utan äldre träd.

”Normala” uvberg (oavverkade) har vanligtvis höga naturvärden i synnerhet om de ansluter till gammal skog som i sin tur ansluter till våtmark, bäckdrag, myrmark inom några hundra meter.